

ΑΝΔΡΕΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, ΛΟΓΟΙ,
ΑΡΘΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ,

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΚΩΝ. ΚΡΑΒΑΔΑΚΗ Π. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

1900

091

PA

35.929

ΑΝΔΡΕΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

τῷ κ. Γ. Μιχαηλίδῃ,
διδάκτορι ἐν ψυχολογίᾳ
ἐκείνῃ ἡμέρᾳ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, ΛΟΓΟΙ,
ἈΡΘΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ,

ΕΝ ΠΑΤΡΑΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΗΡΑΚΛ. Π. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

1900

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΤΡΩΝ

Σὲ σένα ποῦ μ' ἐγέννησες, σὲ σὲ γλυκειά μου μάνα,
Σὲ σεν' ἀφιερῶ, τὰς πρώτας τῆς Μούσης μου γόνας.
Καὶ ποῖον ἄλλον καλλίτερον μποροῦσα νὰ τιμῆσω,
Παρὰ σὲ, ποῦ μ' ἐδίδαξες τὴν ὑπαρξιν τοῦ Πλάστου.

—

Εὐτεῦ ψηλὰ στὸν οὐρανὸν, ποῦ κάθητ' ἡ ψυχὴ σου,
Ἔχει τὸ θάρρος γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν δίκαιον τὸν Πλάστην,
Πῶς σ' ἄκουσα καὶ καθημερινὰ τὸν ἐνθυμοῦμαι,
Κι' ἂν ἁμαρτάν' ὡς ἄνθρωπος, γλίγωρα μετανιῶναι.

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΩΝ
ΗΓΟΡΑΣΘΗ ΤΗΝ ~~17~~ ΜΑΙ. 1978

091
PA
35929

ΔΙΗΓΗΜΑ

Η ΕΥΤΥΧΙΑ

Καλὰ ἐκοιμήθησαν τὸ βράδυ στὸ φτωχικό τους. Ἀλλὰ ἐσυλογίζοντο, ὅτι ἤρχισε τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον εἰσήρχετο εὐκόλα στὸ ξύλινο σπητάκι των, καὶ ἔπρεπε νὰ ἔχουν καὶ ὀλίγα ξύλα νὰ ἀνάπτουν φωτιὰ τὰ βράδια. Ὅχι τόσον διὰ τὸν ἑαυτὸν τους, ὅσον διὰ τὸ ὀκταμηνιάτικο παιδάκι των, τὸ εὐμορφο καὶ ζηλευτὸ, τὸ ὁποῖον ἡ μητέρα του τ' ἀγαποῦσε περισσότερο, ἀφ' ὅτι ἀγαποῦν ἡ μητέρας τὰ παιδιὰ των, διότι ἦτον ὠραῖο καὶ λευκὸ καὶ δὲν ἐμνιαζε τῶν γονέων του ποῦ ἦσαν ἀθίγγανοι. Τὰ ἐξοδα ποῦ ἔβγαζε ὁ πατέρας, μὲ στενοχωρία μεγάλη, ἔφτανον διὰ τὸ νοῖκι καὶ τὰ ἄλλα ἐξοδά των, διὰ νὰ ζῆ αὐτὸς ἡ γυ-

---

· Ἐδημοσιεύθη τὴν 19 Δεβρίου 1899 ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἐφημερίδι «Ὁ Χρόνος».

ναίκα του, καὶ τὰ τέσσαρα ἄλλα μικρὰ παι-
διὰ του, ποῦ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τὸν βοηθοῦν
εἰς τὴν ἐργασίαν του, νὰ φκιάνουν κοφίνια.
Τὸ μικρὸ παιδάκι τους, ἦτον ἡ χαρὰ τους
καὶ ἡ εὐτυχία τους. Ἐκτὸς ὅτι ἦτον ὠραῖο,
ἐφαίνετο πῶς θὰ γίνῃ ἐξυπνότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα
παιδιὰ τους καὶ ἔπρεπε νὰ φροντίζουσαν περισ-
σότερον δι' αὐτὸ, διότι τὸ ἐθεωροῦσαν δυστύ-
χημα μεγάλο ἂν τὸ ἔχαναν. Ἐλητμόνησαν
τὴν δυστυχίαν των καὶ τὴν γούμνια των,
διότι μιὰ φορεσιὰ εἶχεν ὁ καθεὶς, καὶ οὔτε ἐ-
σκέπτοντο διὰ περισσότερο καὶ ἦσαν τέλεια
εὐχαριστημένοι. Καὶ λίγο τοὺς ἔμελλε καὶ
οὔτε ἐφρόντιζαν διὰ τὸν κόσμον καὶ οὔτε ἐζή-
λευαν ἐκείνους, ποῦ εἶχον μεταξωτὰ καὶ
πολλὰ φορέματα, ἀλλ' ἔλεγαν καὶ ηὔχοντο,
στὴ Μητέρα ποῦ ἐγέννησεν, Ἐκείνον ποῦ ὄδωκε
μῦρο στὴ ζωὴ, τὸν Λυτρωτὴ τοῦ Κόσμου,
νὰ τοῖς φυλάττῃ τὰ παιδιὰ των. Καὶ ἐνῶ ὁ
κόσμος τοὺς ἔλεγε δυστυχεῖς, διότι ἦσαν δυ-
στυχεῖς, ἀφοῦ ἐκάθηντο σὲ ξύλινο σπῆτι, τρία
μέτρα ψηλὰ ἀπὸ τὴ γῆ, χωρὶς πάτωμα καὶ
μόνον τὸ ψωμί τῆς ἡμέρας μὲ κόπον εἶχον,
αὐτοὶ ἦσαν εὐτυχισμένοι. Μόνον μεγάλη ἐν-
νοια τοὺς ἐτρωγε, ὅτι κάθε βράδυ πρέπει νὰ

ἀνάβουν φωτιά, μὴ παγώσῃ τὸ παιδάκι τους τὸ μικρό.— Ἐξημέρωσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ὁ πατέρας ἐκύτταζε τὴν δουλειά του, ὅπως καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας, ἡ δὲ μητέρα πρώτη δουλειά της ἦτο νὰ βγῆ εἰς τὴν πόλιν νὰ μαζεύσῃ κανένα ξυλάκι καὶ ἀνάψῃ φωτιά τὸ βράδῳ καὶ θερμάνῃ τὸ τρυφερὸ παιδί της. Ἐγύρισε ὁλόκληρο τὴν πόλιν, μὲ τὸ παιδάκι της στὰ χέργια ὅλη τὴν ἡμέραν, διότι δὲν εἶχε ποῦ νὰ τ' ἀφήσῃ, νὰ βρῆ κανένα ξύλο, ἀλλὰ πουθενὰ δὲν εὔρισκε. Διότι ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγένετο μεγάλη καθαριότης εἰς τὴν πόλιν, διότι ἦσαν ἐκλογαῖς ἀπὸ ὀλίγαις ἡμέραις· καὶ ὁ δήμαρχος τοῦ τόπου εἶχε κάλπη γιὰ δήμαρχος καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς καθαριότητος, ὡς καὶ τὰς πέτρας εἶχον μαζεύσει, διότι τέτοια ἐντολὴν εἶχον, νὰ κάμουν μεγάλην καθαριότητα. Ἐζήτησε ἐλεημοσύνην διὰ νὰ ἀγοράσῃ κάρβουνα ἀλλὰ τοῦ κάκου. Ποιὸς δίνει σὲ γύφτισα ἐλεημοσύνην; Ἐγύρισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπῆτι της συλλογισμένη, πῶς θὰ ζεστάνῃ τὸ μικρὸ της, ποῦ ἔκανε κρῦς δυνατὸ καὶ ἐφοβεῖτο μὴ τὸ χάσῃ.

Ἄλλὰ προτοῦ φθάσῃ στὸ σπῆτι της, ἐλέπει λίγα κομμάτια κάρβουνα χυμένα στὸ

δρόμο· και σὰν τὰ εἶδε τῆς φάνηκε πῶς εὐ-
ρηκε θησαυρὸν· και με χαρὰ μεγάλη και
γοργά, φοβουμένη, μήπως τὴν ἐμποδίσῃ κα-
νεῖς, κρατῶντας τὸ παιδάκι με τὸ ἕνα χέρι
στὸ στήθος της και με τὸ ἄλλο χέρι ἀπλώ-
νοντας χαμαὶ τὸ ἀλατζωτὸ φρέμα της και
ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ἔριπτε στὸ κοφίνι. Πηγαίνοντας
τὸ βράδυ στὸ σπῆτι, ἄναψε τὴ φωτιὰ και ἐ-
κάθησαν ὄλοι με τὸν πατέρα και ἔφαγαν τὸ
ψωμί τους με τὰ λαχανικά· και σὰν ἐξεστά-
θηκε τὸ σπῆτι και τὸ μικρὸ, ἔπεσαν και ἐκοι-
μήθησαν σὰν οἱ πλέον εὐτυχισμένοι τοῦ κό-
σμου, δοξολογοῦντες τὸν Θεόν, διὰ τὴν εὐτυ-
χισμένην βραδυὰ πούπερασαν.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ *

Ἄν παρατηροῦσε κανεῖς τὸν μικρὸν, δέκα
ἔτων ὑποδηματοκαθαριστὴ, τὸ βράδυ ποῦ πῆ-

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 24 Νοεμβρίου 1899
ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐφημερίδι «Ὁ Χρόνος.»

γαίνει νὰ κοιμηθῆ, θὰ ἔβλεπεν, ἐν δάκρυ νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὰ μάτια του, διότι ἐσυλλογίζετο τὸν μεγαλείτερον, κατὰ τέσσαρα ἔτη, ἀδελφόν του, ποῦ ἐκοιμῶντο στῆ ξενητεῖᾶ μαζὺ δύο χρόνια. Καὶ τώρα ἐκεῖνος πῆγε, μακρὰν ἑκατὸν ὥραις, στὸ πεντάφτωχο χωργιά, στῆ γλυκεῖᾶ πατρίδα, διὰ νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἀλλὰ τὸ περισσότερον, διὰ νὰ δώσῃ τὸ λίγο ποσόν, ποῦ εἶχον μαζεύσει τὰ δύο ἀδέρφια, καθαρίζοντα τὰ παπούτσια τοῦ κόσμου, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἀδελφῆς των τῆς μονάκριβης, γιὰτὶ μία καὶ μόνη εἶχον καὶ τὴν ὁποῖαν πονοῦσαν καλλίτερα ἀπὸ τὴν μητέρα τους, καὶ διὰ νὰ δώσῃ καὶ ἐκεῖνος γνώμη, διὰ τὸν νέον ἀδελφόν ποῦ θὰ ἔκαναν. Δύο μῆνας τώρα λείπει καὶ γράμμα δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τὸν ἀδελφόν του, ὅστις μὲ τὸ φιλὶ ποῦ τοῦδῶκεν ὅταν ἀνεχώρησε, τοῦ εἶπε, ὅτι ὅ,τι ἀποφασίσουν διὰ τὴν ἀδελφήν του, θὰ τοῦ γράψῃ. Φαίνεται πῶς δὲν ἔγεινε τίποτε ἀκόμη, ἔλεγε μόνος του. Τὴν ἡμέραν δὲ ἂν τὸ παρατηροῦτε κανεῖς, ἦτο ὅλο γλυκύτης καὶ ἀγαθότης. Ποτὲ δὲν τὸ ἄκουε κανεῖς στῆ γειτονιᾶ τῆς μεγάλης πόλεως, ποῦ ἔμενε καὶ ἔκανε τὰ θελήματα

τοῦ κόσμου καὶ ἐκαθάριζε παπούτσια νὰ εἰπῆ ἄσχημο λόγο καὶ νὰ μὴν ὑπακούσῃ προθύμως, εἰς ἐκείνους ποῦ τὸ διέταττον. Κανείς δὲ δὲν τὸ ἤκουσε νὰ κάμῃ παράπονο ποτὲ ἂν δὲν τὸ ἐπλήρωνε καλὰ διὰ τοὺς κόπους του.

Ἦτον ἀθῶο καὶ ἀπονήρευτο, καίτοι δὲν τὸ ἐδίδασκε κανείς καὶ δὲν εἶχε σύμβουλο στὴν μεγάλη πόλι, ποῦ ἦσαν λογῆς, λογῆς, ἀνθρώποι. Καὶ ἤμποροῦσε κανείς νὰ εἰπῆ ὅτι τέτοιου εἴδους παιδιὰ ἦσαν ἐκεῖνα ποῦ τὰ ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς καὶ εἶπεν νὰ τὰ ἀφήτῳσι νὰ πηγαίνωσι πρὸς Αὐτὸν, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.— Μέσα δὲ βαθειὰ στὴν καρδίᾳ του ἐδείκνυεν ἡ ἀγαθὴ του φυσιογνωμία, ἓνα παράπονον. Γιὰτὶ αὐτὸ τόσο μικρὸ νὰ γυρίζῃ στὸν δρόμον, στὴν ξενητιὰ ξυπόλητο, γιὰ τὸ ψωμί, μακρὰν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἄλλα δὲ ἐγύριζαν στοὺς δρόμους, καλοντυμένα καὶ εὐτυχισμένα, θερμαινόμενα διὰ τῶν περιποιήσεων πλησίον τῶν νονέων των. Ἀλλὰ πάλιν ἐνεθυμεῖτο ἐκεῖνο τὸ ῥητὸν, ποῦ τοῖς εἶπεν ὁ δάσκαλος εἰς τὸ νυκτερινὸ σχολεῖν ποῦ ἄνοιξεν ἡ ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία, ὅτι νὰ μὴ παρατηροῦν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἐνδυμασία καὶ νὰ τοὺς θεωροῦν εὐτυχεῖς.

διότι αἱ δυστυχίαι εἶνε μοιρασμέναι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· καὶ «πᾶν ὅ,τι λάμπει, δὲν εἶναι χρυτῖον»· καὶ παρηγορεῖτο ἔκτοτε. Ἡ μόνη δὲ χαρὰ τοῦ ἦτο, πότε νὰ ἤρχετο ὁ ἀδελφός του ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ νὰ τοῦ ἔφερε καὶ εἰδήσιν, ὅτι: ὑπάνδρευσαν τὴν ἀδελφὴν του καὶ εἶχε ἀπόφασιν, ὅτι θὰ ἔπαυε νὰ ζηλευῇ τὰ ξένα παιδιὰ τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἐλησμονοῦσε τὴ δυστυχία τῆς ξενητείας καὶ θὰ ἦτον εὐτυχές.

ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ*

Ἡ καρδιά της ἔκαίετο· ἡ βρυσούλα ποῦ εἶχε τὸ ἀθάνατο νερὸ, ἦτον ἐμπρὸς της, ἀλλὰ ποῖός νὰ τῆς δώσῃ νὰ πιῇ καὶ σβύσῃ τὴν δίψαν της, ποῦ ἦτανε ψηλὰ καὶ γκρεμὸς ἐμπρὸς της καὶ δὲν ἤμποροῦσε μονάχη νὰ τὸ πάρῃ· τὸ δὲ μωρὸ πῶφύλαγε τὸ ἀθάνατο νερὸ, προσταγὴ εἶχεν, ὅταν γεννήθηκε σὲ κόρη νὰ τὸ

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 18 Αὐγούστου τοῦ 1898 ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐφημερίδῃ ἡ «Πελοπόννησος.»

δώση, γιατί ἂν τὸ δώση σὲ ἄλλη, στὸ Πλά-
στη ποῦ τοῦδωσε τέτοια τιμῆ, νὰ ἔχη ἀθά-
νατο νερὸ, ἐσυλλογιζέτο, ὅτι θὰ δώση λόγον
γλίσγωρα· καὶ τί θὰ πῆ μπροστά του; Ἦλθαν
ἡμέραι σκοτειναῖς καὶ ζοφεραῖς, ποῦ τὸ μυαλὸ
καὶ καρδιά ζαλιζονται καὶ τὸ μωρὸ πλανήθη-
καὶ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο ποῦ τοῦ εἶχε ἀπαγο-
ρευθῆ νὰ δώση, τὸ δίνει ἀπερίσκεπτα, σ' ἐκεί-
νη ποῦ καρδιά δὲν εἶχεν ἀνθρωπίνη. Ἐκείνη
ἀντὶ τὸ μωρὸ παιδί νὰ τὸ ἀγαπᾷ καὶ τὸ πε-
ριποιῆται, γιὰ τὴ μεγάλη καλωσύνη ποῦ τῆς
ἔκαμε, τὸ περίπαιξε καὶ τιμωροῦσε ἀδιήγητα
μέρα νύκτα, σὰν τρελλή ἀπὸ τὴν μεγάλη
χαρὰ τῆς. Ἐλησμόνησε πολὺ γλίσγωρα τὴν
φωτιά πούκαίετο εἰς τὰ βᾶθη τῆς καρδίας τῆς
καὶ ὅτι τὴν ἔσβυσε τὸ ἀθάνατο νερὸ ποῦ τῆς
ἔδωσε, τὸ μικρὸ παιδί. Πέρασαν χρόνοι πολλοὶ
καὶ ἡ βρυσοῦλα μὲ τ' ἀθάνατο νερὸ, δὲν ἐσεί-
ρηψε, ἀλλὰ τὴν φύλαγε ἡ γιατρεμένη ποῦ εἶ-
χε καρδιά φειδιού. Ἐρχεται ἀπὸ δρόμο μακρυ-
νὸ σκούζοντας ἐκεῖνο τὸ μωρὸ παιδί καὶ τὸ
Θεὸ περικαλῶντας ν' ἀκουσθῆ· λίγο νερὸ, ἀ-
πὸ τὴ βρυσοῦλα δός μου δράκισσα, γιατί ἡ
καρδιά μου φλέγεται σὰν φλογερὸ καμίνι, καὶ
ἂν σὲ λίγη ὥρα δὲν τὸ λυπηθῆς, νεκρὸ ἐμπρός

σου θά τὸ ἰδῆς. Λυπήσου τᾶμοιρο τάρφανὸ καὶ ἄμυαλο παιδάκι, σῶστο καὶ θά στὸ χρεω-
στῆ μεγάλη χάρι. "Αχ! καὶ ἀντὶ ἐκείνη πρό-
θυμη καὶ μὲ χαρὰ νὰ δώση λίγο νεράκι εἰς
τὴν καρδιά ἐκείνη πούκαλετο καὶ ἦτο καρδιά
ἀνθρωπίνη, ποῦ τὴν ἐλυπήθηκε καὶ ἔδωκε νε-
ράκι σ' αὐτῆ, ποῦ ἄλλοτε ἐκαλετο ἡ καρδιά
της, ἐπέταγε ἀπὸ μακρυγιά εἰς τὸ μωρὸ ποῦ
σᾶν τρελλὸ ἔκανε γιὰ τὸ νεράκι, ἐπέταγε ἀρ-
μυρὰ γιὰ νὰ τὸ λιβακώση, χαμογελοῦσα ποῦ
κινδύνευε νὰ τελειώση ἀπὸ τὴν δίψα τὴν με-
γάλη ποῦ εἶχε. Διάβηκε χρόνος ὀλόκληρος
καὶ τὸ μωρὸ ἦτανε τρελλὸ, ἀπὸ τὴ δίψα ζη-
τῶντας ἀκατάπαυστα καὶ ἀνέλπιστα νεράκι.
Στὴ δυστυχία ποῦ βρισκότανε, ἐσυλλογίσθη-
κε τὸν Πλάστη καὶ πρὸς αὐτὸν ἐσήκωσε τὰ
χέρια του καὶ εἶπε: «Πλάστη συγχώρα με
ἂν ἔφταιξα ἢ παρήκουσα τὴν προσταγὴ σου,
πλάσμα σου εἶμαι καὶ ἐγώ· ἂν ἔφταιξα σὲ
Σὲ, σὲ κείνη ὁμως ποῦ τῆς ζητῶ τ' ἀθάνατο
νερὸ, δὲν ἔφταιξα ποῦ μὲ τιμωρεῖ τόσον σκλη-
ρὰ καὶ σῶσε με ποῦ καλεται ἡ καρδιά μου·
ἄχ! χωρὶς νερὸ ἀθάνατο θά τρελαθῶ θε νὰ
πεθάνω.» Ἄκουσε ὁ Πλάστης ἀπὸ ψηλὰ καὶ
ἐσχώρησε τὸ ἄμοιρο παιδάκι, λέγοντας· «ἦτο

φυσικόν νά πλανηθῆς ἀπό τή δράκιστα μέ τὰ
ώρατα κάλλη, ἀλλ' ἐκεῖνη ποῦ σε τιμωρεῖ,
ἐνῶ σὺ ἦσουνα ἡ ζωὴ της, εἶνε φταίχτρα ἀ-
συγχώρητη σέ τοῦτον καί τόν ἄλλον κόσμον·
ἔχει καρδιά φειδιοῦ ποῦ λησμονεῖ τὸ γεννήτο-
ρά του. Πιὲ νερὸ θρησκευτικὸ, τὴ δίψα ποῦ νά
σβύσης· πίστευε στὸν δίκαιον αὐτὸν κριτὴν
τὸν Πλάστην σου καί ἀδίκως τιμωρήθης· λά-
βε τ' ἀθάνατο νερὸ καί πάλι μὴ ξαναγελα-
σθῆς, γιατί φρικτότερα θὰ πάθης. Λάβε δύ-
ναμι καί περιφρόνησε τὰ κάλλη της, γιατί ὁ
Θεὸς τὸ θέλει, ἐδῶ στὸ κόσμον ἡ ἀδικιὰ νά
βρῆ τὴν ἀμοιβή της.» Καί θαῦμα γίνεται ἐκεῖ
εὐθύς ὁ λόγος τοῦ Πλάστου. Βρυτοῦλες εὗρι-
σκε πολλαῖς καί ἔπινε νερὸ ἀθάνατο ἡ Εὐα,
ἀλλὰ ἡ δίψα δὲν ἐσθύνετο, χωρὶς τ' ἀθάνα-
το νερὸ ποῦ βάσταγε τὸ μωρὸ παιδί, ἀλλὰ μέ
φρόνησι μεγάλη ἀπὸ τότε καί ἐκαίετο ἡ
καρδιά της καί ἤθελεν ἡ ἄππλαγχνη τὸν πό-
νον τῆς καρδιάς της γιὰ νά γιατρέψῃ ἀπὸ
τὸ ἀθάνατο νερὸ, ποῦ τώρα φύλαγε τὸ μωρὸ
παιδί. Ἄλλὰ ποῦ τώρα τὸ μωρὸ παιδί νά
σβύση τὴν δίψα της φροντίζει, πέρασαν ἡμέ-
ρας ἡ δύστυχες καί σκοτειναῖς, ἐπῆρε θεία
φρόνησι καί ἄν κλαίῃ καί περικαλῆ ἐκείνη

γυρεύοντας ἀθάνατο νερό ἀπὸ τὸ παιδί, τοῦ καίκου τὸ ζητάει. Καὶ ἡ ἀδικία στὸ κόσμον ἐπληρώθη, γιὰτὶ ὁ Πλάστης τὸ ἤθελε. Στὸ χωρὶς τὸ πλούσιον καὶ μεγάλο ὁ κόσμος ποῦ τὸ ξέρει κρυφομιλάει τώρα καὶ λέει, ὅτι ἦτανε θαῦμα καὶ ἔγεινε γιὰ τιμωρία καὶ γιὰ παράδειγμα· ἡ δράκισσα ποῦ ἔχει οὔλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου καὶ βρυσούλες ἀμέτρηταις με ἀθάνατο νερό, νὰ θέλῃ καὶ καλὰ καὶ σώνει καὶ νὰ καίεται ἡ καρδιά της, ἂν δὲν δώσῃ τὸ παιδί ἀπὸ τ' ἀθάνατο νερό του. Οἱ σοφοὶ τοῦ χοργιοῦ καὶ τοῦ κόσμου λένε εἰς τὰ χαρτιά των ποῦ τὰ λένε δράματα, ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τὴν ἀδικίαν ἀλύπητα, ὅταν ὁ ἀδικητὴς ἀδικαίει ἀλύπητα χωρὶς καρδιά ἀνθρωπίνην· καὶ ὅτι πουθενὰ δὲν θὰ βρῆ γιατριγὰ τοῦ πάθους της παρὰ στὴ θρησκεία, στὴν ἐκκλησίαν καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ φάρμακον τῆς καρδιάς· καὶ ψιθυρίζεται καὶ συζητεῖται στὸ χοργιὸ ὅτι ἔγεινε τὸ θαῦμα γιὰ παράδειγμα τῶν μεγάλων, ὅτι ἂν ἀδικάνε τοὺς μικροὺς ἀλύπητα, δίδει δύναμι ὁ δίκαιος κριτὴς εἰς τοὺς μικροὺς νὰ πληρώνουν τὴν ἀδικίαν τῶν μεγάλων. Καὶ ἔτσι ἡ δράκισσα ἡ πλουσία καὶ παινεμένη τοῦ χωριοῦ καίεται καὶ τυραννιέ-

ται χωρίς νά βρῖσκη γιατριγιά στο πάθος της·
καί τοῦτο γιά τὸ μεγάλο κακὸ, ποῦ εἶχε κά-
μει στο ἄθῶο παιδί ποῦ τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν
δίψα, καί ἦτανε εὐεργέτης της.

Λ Ο Γ Ο Σ *

ἐκφώνηθεις τὴν 15 Ἰουνίου 1897 ἐν
τῷ ἐνταῦθα ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου κατὰ
τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ ἡρωικῶς πεσό-
ντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γριμπόβου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΛΟΚΥΘΑ

Ἡ εἰδησις τῆς τελέσεως μνημοσύνου, ὑπὲρ
τοῦ ἡρωικῶς πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γριμ-
πόβου Κωνσταντίνου Κολοκύθα, ὃν δὲν ἐγνώ-
ριζον ποσῶς, μοὶ ἐπέβαλε τὸ καθήκον, ἵνα ἀπὸ
τῆς θέσεως ταύτης, μεθ' ὑμῶν τῶν συμπα-
ρισταμένων κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον ταύτην
πανηγυριν, χύσω δάκρυ ὑπὲρ τῆς μεγάλης
καρδίας καὶ εὐγενοῦς ψυχῆς τούτου, προσφι-
λοῦς μέλους τῆς κοινωνίας Πατρῶν.

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 17 Ἰουνίου 1897
ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδιδομένῃ ἐφημερίδι ὀ
«Νεολόγος.»

Ἄφανής οὗτος ἕως χθές ἐν τῇ πάλῃ τοῦ βίου καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινωνίας κατέδειξεν ὅτι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ λησμονῇ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ὁμοίους καθήκοντα· οὐχὶ διὰ λόγων ἀλλὰ δι' ἔργων.

Καὶ ἰδοὺ οὗτος καταλείπων τὸ ἔδαφος τῶν Πατρῶν, ἐνθα ἐν σχετικῇ εὐμαρείᾳ ἔζη, ἔτρεξε πρῶτος ἐκεῖ ὅπου ἐκάλει τοῦτον, τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκον· ἀλλὰ θυσιάζων ἑαυτὸν ὑπὲρ Πατρίδος, ἐσκέφθη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ καὶ τὰ πρὸς τοὺς ὁμοίους του καθήκοντα.

Τὰ ἔργα του μαρτυροῦσι, τί αἰσθήματα κατέκλυζον τὴν μεγάλην καὶ γενναίαν καρδίαν, ἥτις μετὰ θάρρους ἠτένισεν εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος θάνατον.

Δὲν κατῴκει εἰς μεγαλοπρεπῆ μέγαρα, δὲν εἶχε ψευδῆ κοινωνικὴν θέσιν, ἐπὶ πλούτῳ καὶ προγονικῷ ὀνόματι· ὄχι· ἀλλ' ἦτο ἔντιμος ἐργάτης, γνωρίζων ἐν μόνον, τὸ ὕψιστον καθήκον, τὴν ἀρετὴν κατὰ βάθος· ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι τέχνη τις, τὴν ὁποῖαν ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ, χωρὶς ὅμως νὰ τὴν ἐξασκῇ.

Ἢ ὅταν τις ἔχῃ ἐνώπιόν του ἔργα περίτρα-

να τῶν ἐκτάκτων αἰσθημάτων του, ἅτινα ἐπλημμύρουν τὴν καρδίαν του, ἡ φαντασία μου δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ πλέξη ψευδῆ στέφανον δόξης· τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας τὸν ἐνεκολπώθη διὰ τῶν ἔργων του.

Ἡ κοινωνία τῶν Πατρῶν διὰ τῶν ἀποκλήρων αὐτῆς ὑπὸ τῆς τύχης πλασμάτων, ἅτινα ὀλίγοι ἐκ τῶν βαθυπλούτων ἐνθυμοῦνται, δὲν θέλει λησμονῆσει τοῦτον, ἀλλὰ μετὰ στοργῆς καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας θὰ ἀναμιμνήσκηται αὐτοῦ.

Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν συγκινεῖται; τίς δύναται νὰ μὴ δακρύσῃ, ἀναγινώσκων τὴν τελευταίαν θέλησιν ἐκείνου, ὅστις βαδίζων θαρραλέως εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος θάνατον, ἐνεθυμεῖτο τοὺς πάσχοντας, καὶ θεωρῶν τούτους ὡς ἀδελφούς, κατέτασε μεταξύ τῶν ἀδελφῶν του ὡς κληροδόχους τῆς περιουσίας του;

Ἄφινω, λέγει, εἰς τὰ ἐνταῦθα φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἤτοι ὀρφανοτροφεῖον, πτωχοκομεῖον, νοσοκομεῖον καὶ σχολὴν ἀπόρων ἀνὰ δραχ. πεντακοσίας.

Ἄφινω δραχ. χιλίας ἑκτακοσίας, ἵνα τελεσθῇ μνημόστυνον καὶ τὰ ὑπόλοιπα νὰ διαμεμηθῶν ἐνταῦθα εἰς τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἐκ

τοῦ πολέμου ἀπορραπισθέντας.

Ὅποια καρδία! ὅποια αἰσθήματα! Εἶχε τὴν χριστιανικωτέραν, τὴν ἀγιωτέραν τῶν ἀρετῶν, τὴν φιλανθρωπίαν.

Γνωρίζων τὰς περιπετείας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, πρὸ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος, ἀνεμνήσθη τῶν ὄρφανῶν, τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ἀπόρων παίδων, ἦτοι πάντα τὰ πλάσματα ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν ἠύνόησεν ἡ τύχη καὶ εἰσεῖ ἐγκαταλελειμμένα καὶ δυστυχῆ.

Ἡ ἱστορία ἡ κοινωνικῆ, ἡ εἰλικρινῆς, ἡ ἐν τῇ συνειδήσει τῆς κοινωνίας ὑπάρχουσα τὸν ἀπεθανάτισε, ἀφ' ἧς στιγμῆς μετὰ τὸν θάνατόν του, εἶδε ἀποτετυπωμένας τὰς ἀρετάς του ἐν τῇ τελευταίᾳ θελήσει του. Μετὰ σεβασμοῦ θὰ μνημονεύωσιν αὐτοῦ οἱ ἐπιζῶντες.

Τοιοῦτος ἀνὴρ μετὰ θάρρους, δθεν, δύναται νὰ προβῆται ὡς πρότυπον μιμήσεως εἰς τοὺς ἐπιζῶντας, οἵτινες τοιαῦτα ἀρετῆς καὶ καθήκοντος ὑποδείγματα πρέπει νὰ ἔχωσι πρὸ αὐτῶν διὰ τε τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ὁμοίους των.

Μὴ κλαίετε συγγενεῖς, μὴ λυπῆσθε φίλοι· ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκύθας δὲν ἀπέθανεν,

ἀλλὰ ζη· διότι ὁ ὑπὲρ Πατρίδος θάνατος δὲν εἶναι θάνατος.

Τοιαῦται καρδίαι, τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ἀποθνήσκουσιν, ἀλλὰ μένουσιν ἀνεξάλειπτοι, ἐκ τῆς μνήμης τῶν ζώντων καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Πρὸς τὸν γενναῖον στρατιώτην, τὸν ἀνεκτίμητον ἐκείνον πολίτην, ὃν αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ συμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀναμφιβόλως κατευόδωσαν ἐκεῖ πλησίον τοῦ Πλάστου, ἃς ἀναφωνήσωμεν ἀπὸ πενθούσης καρδίας:

Αἰωνία του ἡ μνήμη!

Λ Ο Γ Ο Σ

ἐκφωνηθεῖς κατὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς νίκης τοῦ Ῥουφικοῦ κόμματος τῆς 16 Ἀπριλίου 1900 ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Θάνου Κανακάρη πρὸς τοὺς διαδηλωτάς.*

Σ υ μ π ο λ ῖ τ α ἰ !

Συγχαρῆτε ἀλλήλους· τείνατε φιλικήν

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 18 Ἀπριλίου 1900 ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδοδομένη ἔφημερίδι ὁ «Νεολόγος.»

χειρα πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀναφωνήσατε. Εὐγε· εὐγε εἰς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν τῶν Πατρῶν, ὅστις τῇ συνδρομῇ ὑμῶν ἀνεδείχθη μεγαλόφρων, ἔμπλεως πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ εὐγνώμων πρὸς ἐκείνους οἵτινες τὸν τιμῶσι διὰ τῆς ἀντιπροσωπείας των καὶ οἵτινες εὐηργέτησαν πολυτρόπως τὸν τόπον. Ἡ χθесινὴ νίκη, ἣν ἤδη πανηγυρίζετε, εἶναι νίκη περιφανῆς καὶ καταδεικνύει ἕτι ἄπαξ, ὅτι δὲν λησμονοῦνται εὐκόλως αἱ εὐεργεσίαι ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ συνειδήσει του, ὁ λαὸς, εἶπε, προκειμένου περὶ τῆς χθесινῆς ἐκλογῆς ὅτι θὰ πράξω ἔγκλημα κατ' ἐμαυτοῦ, εἰάν ἐκλέξω ἄλλον ἐκτὸς ἐκείνου. ὃν ἐξέλεξα. ὡς ἀντιπρόσωπόν μου, ὃν γνωρίζω παιδιοθεν, συνανετράφην μετ' αὐτοῦ καὶ μετέχει καθ' ἐκάστην τῶν πόνων μου καὶ τῶν δυστυχιῶν μου. Ἀπέλθετε, συμπολίται, μὲ ἤρεμον τὴν συνειδήσίν σας, ὅτι ἐξεπληρώσατε πρεπόντως τὸ καθήκον σας, καὶ ἐδείξατε ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον, οἱ ἀγαπῶντες καὶ πονοῦντες τὴν ἐπαρχίαν Πατρῶν καὶ οἱ μεριμνῶντες περὶ αὐτῆς θὰ εἶναι οἱ ἐκλεκτοί σας. Ἀπερχόμενοι δὲ πανηγυρίσατε τὴν νίκην, ἐκφραζοντες τὰ αἰσθημάτά σας, ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ ὡς

ἐμπρέπει εἰς φιλονόμους πολίτας. Πρὶν δὲ ἢ ἀπέλθῃτε ἀναφωνήσατε μετ' ἐμοῦ. Ζήτω ὁ ἐργατικὸς λαὸς τῶν Πατρῶν.

ΠΑΡΕΔΡΟΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ*

Πολλὰ μέρη τῆς δικαστικῆς ἡμῶν νομοθεσίας ἔτυχον μεταρρυθμίσεως καὶ πολλὰ δέονται τιαύτης ἀναγκαίας, ἐλπίζομεν δὲ ὅ,τι ὁ χρόνος δὲν κεῖται μακρὰν, καθ' ὃν θέλουσι μεταρρυθμισθῆ. Ἡ πολυδαίδαλος ἡμῶν νομοθεσία, προῖόν ξένης διανοίας, δὲν ἠδύνατο νὰ καταρτισθῆ συνωδὰ τοῖς ἤθεσι καὶ ἡμετέροις ἐθίμοις. Ὁ Νομοθέτης ἵνα ποιήσῃ τι τέλειον, ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ τὴν τε κοινωνίαν, τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν πρόοδον καὶ τὰ ἔθιμα ταύτης, ἐν ᾗ μέλλει νὰ πῆξῃ τὴν πλάστιγγα τῆς Θέμιδος. Ξένος ὢν ἔθεν οὗτος, ἔστερεῖτο τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων τοῦ τόπου μας πρὸς κατάρτισιν ἀρτιμελοῦς

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 2 Μαρτίου 1891 ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐφημερίδι «Ἀχαιοὺς».

τοιαύτης καὶ οὐχὶ ἐλαττωματικῆς. Δὲν θὰ
θελήσωμεν νὰ ὑποδείξωμεν τὴν ἀντικατά-
στασιν τινῶν πλημμελῶν, ἀλλὰ νὰ δώσω-
μεν νύξιν εἰς ἄλλους ἐντριβεστέρους τῶν νο-
μικῶν, ὅπως μελετήσωσι καὶ ἐργασθῶσι πρὸς
ἐξεύρεσιν ἐτέρου θεσμοῦ, ὅστις, ἀντὶ ὠφελείας
μειζονας ζημίας παρέχει εἰς τὴν τάξιν τὴν
ἐπιθυμοῦσαν νὰ γευσθῇ τῶν ἡδέων ναμάτων
τῆς δικαιοσύνης. Εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι
οἱ λειτουργοὶ τῆς Θέμιδος, ὅπως εἰσὶν ἄξιοι
ταύτης, δεόν νὰ μετέχωσιν ἰσοβιότητος καὶ
πλήρους ἀνεξαρτησίας κατὰ τὴν ἐξάσκησιν
τῶν καθηκόντων των, ὑπέχοντες καὶ ἠθικὴν
εὐθύνην ἐπὶ ταῖς πράξεσιν αὐτῶν. Πρὸς τα-
χυτέραν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, διὰ τοῦ
καταμερισμοῦ, ἐξευρέθη ὁ ἄσκοπος, ἵνα μὴ
εἶπω ἀνόητος, θεσμὸς τῶν Παρέδρων ἀ-
ναπληρωτῶν δικαστῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς δι-
καστηρίοις. Κατὰ πόσον οὗτος ἐπέτυχεν ἐν
τῇ πρακτικῇ καταφαίνεται τοῦτο, ἐκ τῆς εὐ-
συνειδησίας καὶ ἐπιπολαιότητος, μεθ' ἧς οἱ
διαχειρισταὶ τῆς θέσεως ταύτης συνεμμορ-
φώθησαν μὲ τὸν σκοπὸν, ὃν ὁ Νομοθέτης ἐ-
πεδίωκεν. Οἱ πάρεδροι ὁμότιμοι τοῖς δικα-
σταῖς εἰσὶν, ἐφ' ὅσον περιβέβληνται δικαστι-

τοῦτο ἀξίωμα εἶναι ἐφήμερον καὶ δέον νὰ προσκτῆσθαι πελατεῖαν πλειοτέραν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως. Δὲν ἀντιλέγω ὁμῶς, ὅτι ὑπάρχουσι τινες, αἵτινες οὐδολως ἀνελογίσθησαν τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος ὠφέλειαν ἀπονέμοντες τὸ δίκαιον ὡς ἔδει. Κατόπιν τούτων τῶν ὀλίγων ὁ θεσμὸς οὗτος δέον νὰ τροποποιηθῆ, ὥστε· πάρεδροι νὰ μὴ διορίζωνται ἐκ τῶν δικηγόρων, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, δὲν εἶναι ἀνεξάρτητοι δικασταί. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπεβλήθη νομοσχέδιον περὶ εἰδικῶν ἀναπληρωτῶν δικαστῶν, κωλυομένων τῶν τακτικῶν δικαστῶν, ἧτοι δικαστῶν ἐν διαθεσιμότητι. Νομίζω, ὅτι ἐὰν ληφθῆ πρόνοια περὶ ῥιζικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς δικαιοσύνης δέον νὰ μελετηθῆ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι ἡ μικρὰ τάξις μαστιζέται ἐκ τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὅστις πολλάκις ἐν τοῖς κατωτέροις δικαστηρίοις, χρησιμεύει ἐνίοτε καὶ ὡς ἐκλογικὸν δέλεαρ. Τὸ περιεργον δὲ εἶνε, ὅτι τὸ πλημμελὲς τοῦ θεσμοῦ τούτου εἶναι καταφανὲς τῷ Νομοθέτῃ, καθότι ἐν τοῖς Εἰρηνοδικείοις, τῶν ἐκτὸς τῆς ἔδρας τῶν Πρωτοδικείων, τὸν Εἰρηνοδίκην δὲν ἀναπληροῖ ὁ δικηγόρος, ἀλλ' ὁ Γραμματεὺς, ὡς ξένος καὶ ἀδιάφορος τῶν ὑποβαλ-

λομένων ἐκάστοτε πρὸς ἐκδίκασιν διαφορῶν. Ἐνῷ λοιπὸν ὁ Νομοθέτης κατενόησε τοῦτο, ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπαγάγῃ τὴν ἀναπλήρωσιν ταύτην κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ Εἰρηνοδικείων ἔνθα ὑπάρχουσι πολυμελῆ δικαστήρια. Εἶχον γράψει τ' ἄνωτέρω περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν παρέδρων, ὅτε εἶδον ὑποβαλλόμενον παρὰ τοῦ νομομαθοῦς κ. Φιλαρέτου εἰς τὴν Βουλὴν τὴν κατάργησιν ἐντελῶς τῶν παρέδρων.

Εἶθε νὰ ἐπιπραγματοποιεῖτο!

Ἡ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ *

Ἡ μονομαχία δὲν εἶναι ἐφεύρεσις τῶν νεωτέρων χρόνων, δὲν εἶναι κατακριτέα ὥστινες ἐπιπολαίως κρίνοντες τὰ πράγματα ὑποστηρίζουσι· μόνον οἱ θεωρητικῶς σκεπτόμενοι δύνανται νὰ ἐκφέρωσι γνώμην καὶ νὰ θεωρῶσι ταύτην ὡς ἀπηρχαιωμένον ἀπεχθές λείψα-

---

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 17 Μαρτίου 1896 ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐφημερίδι ἢ «Πελοπόννησος»

νον τοῦ μεσαιῶνος. Πλεῖστα παραδείγματα ἀποδεικνύουσι τὸ ὠρέλιμον καὶ διδακτικὸν τῆ σημερινῆ κοινωνίας, ἥτις ἐν τῇ προόδῳ τῆς δὲν ἀπέρριψεν ἅπαντα τὰ ἀρχαῖα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπειδὴ προσομοιάζει ἐγκλήματι, καθότι ἐπίκειται βλάβη μερικὴ ἢ ὀλικὴ ἀνθρωπίνης υπάρξεως, θεωρεῖται βδελυρὸν καὶ ἀποτρόπαιον· ἀλλ' ἄς μὴ ἐξετασθῆ τὸ πρᾶγμα οὕτως, ἀλλ' ἄς τεθῆ καὶ ἐξετασθῆ ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τὸ ζήτημα, καθ' ἣν στιγμὴν εὐρίσκονται τὰ πράγματα πρὸ τῆς μονομαχίας.

Μὴ κατηγορεῖτε τὸ κυνικὸν τοῦτο ἔθιμον· σεῖς οἱ θεωρητικοί· ὄχι· πολεμήσατε τὰς αἰτίας, ὅπερ ἀδύνατον, καὶ τότε θέλει καταργηθῆ αὐτοδικαίως τὸ ἔθιμον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀπάθον, πρὸς τὴν πρόσδον τῆς κοινωνίας. Ἄλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ πολεμηθῶσι καὶ ἐκλείψωσι τὰ ἀνθρώπινα πάθη; εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῆτε τινὰ λογικὸν ἄνευ συναίσθηματος ἀγάπης πρὸς ἑαυτὸν καὶ τιμῆς; εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη τις νὰ μὴ φροντίζῃ περὶ τῆς τιμῆς περὶ τῆς ὑπολήψεώς του, ἀφοῦ ἐπὶ τούτων καὶ μόνον ἐδράζεται ἡ ὑπαρξίς του, τὸ εὖ εἶναι ἢ εὐη-

μερία του; Οί μὴ πνευματικῶς ἐργαζόμενοι, οἱ ἄνθρωποι οἱ ζῶντες διὰ τῆς ἐργασίας μὴ στηριζομένης καὶ μόνης ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως, πολὺ ὀλίγον σκέπτονται περὶ τοιοῦτου εἴδους διεκδικήσεως τιμῆς· καθότι οὗτοι ἀφίνωσι τὰ πάθη των ἀκάθεκτα καὶ διεκδικῶσι τὴν προσβληθεῖσαν τιμὴν των δι' ἐγκλήματος (τὸ ὁποῖον ἀντιλαμβάνεται τις ἅμα ῥίψη ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν φυλακῶν μας). Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τὴν μονομαχίαν, λαμβάνουσιν χώραν μόνον ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, ἐπιστημόνων, ἀξίωματικῶν πολιτικῶν. Εἶναι τῶ ὄντι θλιβεραὶ αἱ συνέπειαι τῆς μονομαχίας, ἀλλὰ μὴ λησμονῆτε τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ σοφοῦ «δύο κακῶν προκειμένων τὸ μὴ χειρὸν βέλτιστον».

Ὁ προκαλὼν τὴν μονομαχίαν εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην διαρκῆ ψυχικὴν ταραχὴν, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτηρὸς του διὰ τὴν προσβληθεῖσαν τιμὴν του, τὴν ὁποῖαν βλέπει διασυρομένην εἴτε καλῶς εἴτε κακῶς εἰς τὰς τριόδους, ὥστε εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐπαναφέρῃ ἐν τῇ ψυχῇ του ἢ νὰ ἐγκληματίσῃ ἐξοντώνων ἐν παραφορᾷ τὴν αἰτίαν, ἣτις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς ψυχικῆς ταύ-

της ταραχῆς του, ἢ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ εἰρηνικὸν ἐκεῖνο μέσον, τῆς ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν ὑπόληψίν του, εἰς τὴν μονομαχίαν, μὴ ἀφίνων τὸ κυριεῦον αὐτὸν πάθος, νὰ καταστρέψῃ τὴν ὑπαρξίν του ἐντελῶς ἐκ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Καὶ τοῦτο μόνον οἱ πνευματικῶς ἐργαζόμενοι κατορθοῦσι.

Μὴ ἐγγίζητε λοιπὸν κατακρίνοντες καὶ στηλιτεύοντες «κακὸν εὖ κείμενον». Ἡ μονομαχία καὶ τὰ ἐγκλήματα θὰ ἐκλείψωσιν, ὅταν ἠθικοποιηθῇ τελείως ἡ κοινωνία, ὅπερ ἀδύνατον. Εἶναι θλιβερὸν τὸ ἀτύχημα τὸ προσφάτως συμβᾶν ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν πεπαιδευμένον ἀξιωματικόν· ἀλλ' ἂν ἀτυχῆς σύμπτωσις τὸν ὤθησε μοιραίως πρὸς τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἐκδικήσεως εἶναι ἄξιος ὅμως θαυμασμοῦ διὰ τὴν γενναιόψυχον καρτερίαν καὶ φρόνησίν του, προτιμήσας, ἐν τοιαύτῃ καιρίᾳ προσβολῇ τῆς τιμῆς του, τὸ ἥττον κακὸν, ὅπερ καὶ τῷ παρεῖχε, καὶ παρέχει παντὶ τῷ μονομαχοῦντι, ἐλπίδα μὴ τελείας καταστροφῆς του: Ἄλλ' ἦτο πεπρωμένον.

Πρὸς τὴν σημαίαν τῆς Ἀγίας Λαύρας
ἐπὶ τῇ ἐνταῦθα ὑποδοχῇ της.

Πρὸ σοῦ Λάβαρον τῆς ἐλευθερίας κλίνω
γόνου καὶ ἀσπάζομαι τὰ κράσπεδά σου· εἶται
τὸ ὠραιότερον καὶ τὸ ἱερώτερον τῶν ἐπὶ τῆς
γῆς κοσμημάτων δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας δέ-
χθητι νὰ σοὶ προσφέρω τὰ ἄπειρα ἐκ σεβα-
σμοῦ αἰσθημάτων μου μεμιγμένα ἀγίου ἐνθου-
σιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Δὲν ὑπῆρξες ὁ
πυρῆν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ ἐλευθερώσεως
τῆς δι' αἵματος πεποτισμένης γῆς Ἑλληνι-
κῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν μόνους, ἀλλ' ὑ-
πῆρξες ὁ κῆρυξ καὶ ὁ πρόδρομος τῆς ἀπολυ-
τρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς
δουλείας ἀνά ἅπαντα τὸν κόσμον. Εἶται σύμ-
βολον ἱερόν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πρὸ τοῦ
ὀποίου τρέμουσιν οἱ τύραννοι. Εἶται ἡ συμ-
βολικὴ παράστασις τῆς πάλης τοῦ δικαίου
κατὰ τῆς ἀδικίας, τῆς προόδου κατὰ τῆς
στασιμότητος τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους.

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 5 Νοεμβρίου 1895
ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδοδομένη ἔφημερίδι
«Φανός».

Ἡ ἔλευσις σου ἐνταῦθα, ἄς θερμάνῃ τὸν ἥρεμον ἔρωτα ἡμῶν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀναγεννήσῃ τοῦτον, ἵνα ἐν καιρῷ ἡμεῖς οἱ γόνοι τῆς γενεᾶς ἐκείνης, οἵτινες ὑπὸ τὴν σκέπην σου, ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν πρὸ ὀγδοηκονταετίας νὰ τινάξῃ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς δουλείας, μιμούμενοι ταύτην ἐγερθῶμεν νὰ πράξωμεν ἔργα ἀντάξια ἐκείνων, ἀπελευθεροῦντες καὶ τοὺς ὑπολοίπους δούλους ἀδελφούς. Συγνώμην ἂν ἠρεμήσαμεν ἐπὶ τόσον χρόνον παρελθόντα. Σοὶ ὁμῶμεν ὅμως, ὅτι δὲν ἔλησμονήσαμεν τὰς ὑποχρεώσεις μας· ἀλλ' ὁ ψευδὴς πολιτισμὸς ὁ ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐλθὼν ὁ τὰ πάντα μαράνας, ἐμάρανεν ἐξωτερικῶς καὶ τοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς μας, οἵτινες κρύπτουσι ἐν ἡμῖν τὸ ἡμιτελὲς γιγάντιον ἔργον τῶν προγόνων ἡμῶν, θέλει περαιωθῆ μιαν ἡμέραν ὑφ' ἡμῶν. Σὲ φιλῶ μυριάκις σημαία μου, διδτι εἶσαι ἡ ἀγνοτέρα προσωποποίησης, τοῦ πολυτιμωτέρου δικαιώματος τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐλευθερίας.

Τιμᾶται Δραχμῆς